

24 jun 2014 -18:41

Het Rijksarchief brengt unieke getuigenverslagen over de Eerste Wereldoorlog online

Honderd jaar na het uitbreken van de Grote Oorlog heeft het Rijksarchief, in samenwerking met de Belgische bisdommen, gezorgd voor het digitaliseren en online brengen van de verslagen die parochiepriesters en verantwoordelijken van religieuze gemeenschappen schreven over het oorlogsgebeuren in hun omgeving.

In 1919 kregen alle parochiepriesters en gezagsdragers van religieuze gemeenschappen een vragenlijst toegestuurd die als leidraad moest dienen voor het schrijven van een oorlogsrelaas over hun streek, met aandacht voor de Duitse inval, de weerslag van de Duitse bezetting op het religieuze leven, de openbare zeden, de verplichte tewerkstelling, de wegvoering van arbeiders naar Duitsland, het lot van politieke gevangenen, het einde van de oorlog, de terugtrekking van het Duitse leger en de terugkeer van krijgsgevangenen.

Het project werd gelanceerd door kardinaal Mercier die in december 1918 een interdiocesane commissie belastte met een drievoudige opdracht, namelijk:

- een waarheidsgetrouw relaas brengen van wat zich in België tijdens de oorlogsjaren had afgespeeld, • het verankeren van de oorlogsgebeurtenissen in het collectief geheugen,
- en het in de verf zetten van het aandeel van de Belgische kerk in het verzet tegen de Duitse agressor.

De verslagen werden ingezameld per bisdom en zouden dienen voor de redactie van een gedenkboek met de titel "Histoire de l'Eglise belge pendant la Grande Guerre (1914-1918)", maar discussies over opzet en indeling van het boek, gebrek aan financiële middelen en zelfs desinteresse van de bisschoppen (enkel Mercier toonde zich echt betrokken) beletten dat het werk er ooit kwam.

De parochieverslagen volgden niet altijd de structuur van de vragenlijst en ze zijn ook zeer verschillend qua lengte en kwaliteit. Het verslag van de Sint-Hubertusparochie te Wakkerzeel (Haacht) beslaat bijna 100 bladzijden terwijl andere parochies zich ervan af maakten met een paar velletjes. Hier en daar stuurde een pastoor een laconiek briefje naar het bisdom met de mededeling dat tijdens de oorlogsjaren in zijn parochie niets bijzonders gebeurd was. Vaak ontbreken verslagen of zijn ze zeer onvolledig. In het aartsbisdom Mechelen bijvoorbeeld (dat destijds het huidige Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de provincies Vlaams- en Waals-Brabant en Antwerpen omvatte) werden voor 517 van de 761 parochies verslagen ingeleverd. Anderzijds zit in een aantal verslagen zelfs fotomateriaal, zoals bijvoorbeeld in deze van het Sint-Victorinstituut te Dour of het Sint-Jozefinternaat te Givry.

In 2013 sloegen het Rijksarchief en de Belgische bisdommen de handen in mekaar om deze unieke historische bronnen zo ruim mogelijk beschikbaar te stellen.

Het Rijksarchief heeft de verslagen gedigitaliseerd en ze kunnen voortaan geraadpleegd worden op search.arch.be en in de leesalen van het Rijksarchief. Voor de provincies Henegouwen, Namen en Luxemburg kunnen op de website van het Rijksarchief voorlopig enkel de verslagen worden geraadpleegd van 36 katholieke scholen, naast drie verslagen van 50 bladzijden van de kapucijnenkloosters te Bergen, Edingen en Ciney. We hopen uiteraard ook de parochieverslagen van het bisdom Doornik te kunnen digitaliseren. Voor de verslagen van het bisdom Namen stelt zich het probleem dat ze inhoudelijk moeten

worden gereconstrueerd alvorens we ze kunnen digitaliseren.

De parochieverslagen over de Eerste Wereldoorlog zijn voor lokale historici geen onbekende bron. De afgelopen jaren werden trouwens heel wat verslagen uitgegeven. De herdenkingsgolf naar aanleiding van 100 jaar Eerste Wereldoorlog heeft de vraag naar raadpleging van de parochieverslagen 14-18 echter exponentieel doen toenemen.

Hoewel subjectief vormen de parochieverslagen een unieke bron van informatie voor al wie wil weten wat zich in zijn of haar gemeente heeft afgespeeld tijdens de Eerste Wereldoorlog, of voor wie zich wil verdiepen in krijgsgeschiedenis, de terreur die werd uitgeoefend op de burgerbevolking, de evolutie van de godsdienstigheid, de invloed van oorlog op de man-vrouwrelaties, enz.

De originele verslagen worden bewaard in de bisschoppelijke archieven van Brugge, Gent, Mechelen, Luik, Namen en (in mindere mate) Antwerpen en in het kathedraalarchief in Doornik.

Rijksarchief
Ruisbroekstraat 2
1000 Brussel
België
+32 2 513 76 80
<http://www.arch.be>

Stéphanie Deschamps
Persattaché
+32 2 548 38 17
+32 2 513 76 80
stephanie.deschamps@arch.be